

Tredjeverdenismen – et småborgerlig avvik

Marxismen er en vitenskap for hvordan vi kan avskaffe kapitalismen og erstatte den med et klasseløst samfunn. Siden marxismen ikke er en eksakt kunnskap hvor vi alltid kan vite på forhånd hva som er sant eller ikke, så vil vi alltid ha større eller mindre avvik i våre teorier og tro i forhold til hva som egentlig er sant. Mindre avvik er ikke så veldig farlige. Større avvik kan derimot være fatale for den revolusjonære bevegelsen, og dens mulighet til å oppnå seire. Tredjeverdenismen er et eksempel på et slikt fatalt avvik.

Av Reidar Knutsen

Hvor kommer småborgerlige tanker fra?

Den tradisjonelle småborger er en selvstendig bonde eller håndverker. Disse lever primært av sitt eget arbeid. Dette i kontrast til det moderne proletariatet som tradisjonelt er en klasse som produserer i store kollektiver på industriarbeidsplasser o.l. Det er den virkeligheten vi lever i som bestemmer våre tanker, som Marx beskrev. Vi er sentrumet i vårt eget univers. Vi kjenner godt vår egen virkelighet, med ikke like mye til andres. Derfor tror vi gjerne at det som er viktig for oss, er viktig for alle, og at slik vi har det, har alle det. Stortingspolitikere tror gjerne at en normal årslønn ligger litt under 1 million, siden det er dette de tjener, og de vet ikke at de egentlig tilhører en liten privilegert elite.

Utfra dette er det slik at det oppstår en del tenkning som er typisk for personer i bestemte klasser og sjikt i samfunnet. Denne tenkningen kan spre seg på kryss og tvers av disse

klassene, men vil naturlignok stå sterkest i de klassene den springer ut av.

Siden småborgerskapet som nevnt i stor grad består av personer som lever av sitt individuelle arbeid, er det slik at tanker om det sterke individet som gjennom sin egen kamp og skaperkraft bygger seg opp blir et ideal som disse hegner om. Siden de i stor grad skaper sitt levebrød av sin eget arbeid og sin egen kamp, så tror de at verden styres av sterke individer og av individuell handlinger. Proletariatet som ikke kan skape noe uten å ha kollektivet med seg har en annen mer kollektiv bevissthet. I virkeligheten er det slik at både proletarene og småborgerne egentlig er avhengig av de store kollektivene, siden produksjonen idag er globalisert. Småborgerne må akkurat som proletarene kjøpe sin mat, sitt hus, sine klær osv. Iallfall i all hovedsak. Men de ser ikke arbeidet til alle de tusenvis av involverte arbeidere som skal til for å skape disse varene, siden dette framstår for dem som varer de kjøper som produkt av sitt eget arbeid.

Tanker om den ensomme ulv som redder verden og andre individualistiske og elitistiske tanker er med andre ord tanker som er typiske for denne klassen.

Hva er tredjeverdenismen?

Tredjeverdenismen er knyttet til dansken Gotfred Appel. Appel ble født i 9. Februar 1923 og meldte seg inn i Danmarks Kommunistiske Parti (DKP) i 1945, og ble et aktivt og tildels sentralt medlem der. I den store polemikken mellom Kina og Sovjet stilte han seg på siden til Kina. I 1963 ble han ekskludert fra DKP for fraksjonisme og startet da opp Kommunistisk Arbeidskrets (KAK).

Appel utviklet etterhvert det som senere skulle bli kalt «snylterstatsteorien». Mens resten av venstresiden på 1960-tallet forsøkte å få arbeiderklassen til å kjempe for revolusjon, mente KAK og Appel at det var umulig under de

gitte forhold. De mente at arbeiderklassen i den rike vestlige verden, utover å være utbyttet av sitt eget borgerskap, også fikk del i borgerskapets utbytting av den fattige delen av verden. Derfor hadde arbeiderklassen ingen interesse i å ta makten fra borgerskapet, og derfor var det i et revolusjonært perspektiv meningsløst å støtte arbeiderklassens økonomiske kamp. I stedet skulle kampene i den tredje verden være løftestangen for revolusjonen.

Det materielle grunnlaget for tredjeverdenismen

Engels og Lenin skrev om «arbeideraristokratiet» som et privilegert sjikt i arbeiderbevegelsen.

Engels skrev i 1858:

«Det engelske proletariat blir i virkeligheten mer og mer borgerlig. Det ser derfor tilsynelatende ut som om denne nasjon – som er mer borgerlig enn alle andre nasjoner – har som sitt endelige mål å ha et borgerlig aristokrati og et borgerlig proletariat ved siden av selve borgerskapet. For en nasjon som utbytter hele verden er selvfølgelig dette noe som til en viss grad lar seg forsvare.»(http://www.vardoger.no/fulltekst/vardoger03/11_nicolaus.pdf)

I 1882 skrev han:

«det er ikke noe arbeiderparti her, det er bare konservative og liberale radikale, og arbeiderne tar lystig del i dansen omkring Englands monopol på verdensmarkedet og i koloniene»(http://www.vardoger.no/fulltekst/vardoger03/11_nicolaus.pdf)

Åtte år senere (i 1890) så han tegn til en splittelse mellom

den øvre og lavere delen av arbeiderklassen:

«Sannheten er denne: I den perioden England hadde et industrielt monopol var den engelske arbeiderklassen i en viss grad med på å dele utbyttet av dette monopol. Dette utbytte ble imidlertid fordelt meget skjevt blant dem: Den privilegerte minoritet fikk mest, men endog den store masse fikk fra tid til annen i hvert fall en midlertidig del av utbyttet. Og dette er grunnen til at det ikke har vært noen sosialistisk bevegelse i England siden bevegelsen etter Owenl døde ut». (http://www.vardoger.no/fulltekst/vardoger03/11_nicolaus.pdf)

Lenin skrev i 1907:

«den europeiske proletar befinner seg delvis i en situasjon hvor det ikke er hans arbeide, men arbeidet til de praktisk talt trellbundne innfødte i koloniene som opprettholder samfunnet. Det britiske borgerskap får f.eks. mer profitt fra de mange millioner av befolkningen i India og andre kolonier enn fra de britiske arbeidere. I visse land utgjør dette det materielle og økonomiske grunnlag for infiseringen av proletariatet med kolonial sjåvinisme» (http://www.vardoger.no/fulltekst/vardoger03/11_nicolaus.pdf)

Det er ikke vanskelig og også idag se en lignende splittelse i arbeiderbevegelsen i de rike imperialistiske landene i Europa og Amerika. «Proletar» er et fransk ord som betyr eiendomsløs. Dette begrepet blir brukt som betegnelse på en samfunnsklasse («proletariatet») i nyere historie som består av mennesker som formelt sett er fri (dvs. at den ikke er underlagt tvangsarbeid som f.eks. slavene og de livegne), men som samtidig er nødt til å selge sin arbeidskraft for å kunne skaffe seg mat og andre varer de trenger for å kunne leve.

Det er ikke tilfeldig at begrepet «eiendomsløs» ble brukt for å beskrive denne klassen, siden dette ble brukt på å beskrive en klasse som levde på et eksistensminimum. I dag lever mange millioner i denne tilstanden. Først og fremst i fattige land i verden, men også i rike land som Norge finnes det mennesker som lever i en slik tilstand. Flertallet som lever av å selge sin arbeidskraft i Norge og mange andre rike land i verden lever imidlertid i en langt mer komfortabel tilstand, hvor de utover å få dekket sine primærbehov også har tilgang til en rekke luksusprodukter, dyre sydenferier, hytte på fjellet osv. Deres stilling er i det heletatt den samme som den stillingen Engels og Lenin beskrev for arbeideraristokratiet.

Marx skrev at proletariatet vil gjøre revolusjon, fordi de har bare sine lenker å miste. Men arbeideraristokratiet har mer enn sine lenker å miste, og av denne grunn er dette ikke en revolusjonær klasse. Først når arbeideraristokratiet mister sine privilegier og blir presset ned i det ekte proletariatet vil det få et revolusjonært potensiale.

Tredjeverdenistene ser dette faktum og kortslutter utfra dette at det ikke finnes noe revolusjonært potensiale i disse imperialistiske landene. Men dette er som sagt en logisk kortslutning. Og også en farlig kortslutning som leder vekk fra revolusjonært arbeid.

Det finnes revolusjonært potensiale også i imperialismens kjerneland

Også i land som Norge og USA så finnes det ekte proletarer og derfor et revolusjonært potensiale. I tillegg er det slik at arbeideraristokratiet – om vi ser på det som en egen klasse – er en midlertidig klasse, som nødvendigvis på sikt vil presses ned i proletariatet. Årsaken er at grunnlaget for denne klassens eksistens ligger i superprofitten monopolborgerskapet tilraner seg gjennom den grove utbyttingen av de undertrykte landene. På grunn av at kapitalismen har behov for stadig

økende profitt, og det er grenser for hvor mye av dette som kan skaffes fra den undertrykte landene, så må monopolborgerskapet før eller siden begynne å presse mer ut av sin egen arbeiderklasse – og da er det nødvendigvis arbeideraristokratiet det er mest å hente ifra. Dette er en utvikling vi allerede ser i dag, og det er en utvikling som skyter fart under de sykliske krisene under kapitalismen.

Tredjeverdenistene overfokuserer på den økonomiske ulikheten mellom landene. De tror at spørsmålet om revolusjonært potensiale utelukkende er et økonomisk spørsmål. Men dette er feil. For det første fordi spørsmålet om klasse ikke utelukkende avgjøres av hvor godt du har det økonomisk, men også av stillingen du har i produksjonsprosessen ((Lenin definerer klasser slik: «Klasser er store grupper av mennesker som skiller seg fra hverandre ved den plassen de inntar i et historisk bestemt system for samfunnsmessig produksjon, ved sitt forhold (i de fleste tilfelle fastslått og formulert i lover) til produksjonsmidlene, ved sin rolle i den samfunnsmessige organisasjon av arbeidet, og følgelig omfanget av og måten å tilegne seg den del av den samfunnsmessige rikdom som de rår over. Klasser er grupper av mennesker, og en av dem kan tilegne seg arbeidet til en annen som følge av de forskjellige plasser som de inntar i et bestemt system for samfunnsøkonomi.» – V. I. Lenin: ARBEIDERKLASSENS ROLLE OG ANALYSE AV KLASSENE Fra «En stor begynnelse», juni 1919. https://www.akp.no/ml-historie/pdf/rode_fane/1976/rf_1976_02.pdf)). For det andre fordi historien er full av eksempler på at store deler av mellomliggende klasser har latt seg rive med, eller også i noen tilfeller gått i spissen for revolusjoner. Fattigdom skaper ikke i seg selv revolusjonær bevissthet. Det kan tvertimot føre til apati. Stor arbeidsledighet gjør også at de som har arbeid vil kvie seg for revolusjonær aktivisme av frykt for at de skal miste jobben de er avhengig av, selv om lønn og arbeidsforhold er ekstremt dårlige. At en har en sikkerhet i form av noe en kan falle tilbake på gjør at proletarer våger å kjempe mer. Dette kan også være noe av

forklaringa på hvorfor proletariatet i Russland gjorde revolusjon i 1917. Russland ble i motsetning til mange europeiske land industrialisert seint, og når industrialiseringa kom til landet, så skjedde det raskt med etablering av store fabrikker fra starten av. Arbeiderne som fikk jobb på fabrikkene kom fra landsbygda, og hadde en retrettmulighet tilbake til landsbygda om de mistet jobben på fabrikken. De hadde derfor et sikkerhetsnett som de fleste proletarene i land som England og Tyskland manglet. De mer privilegerte delene av arbeiderklassen i de imperialistiske landene har også et lignende sikkerhetsnett i form av trygdeordninger i staten, samt mer rikdom i storfamilien, som gjør at de f.eks. kan flytte inn i kjelleren til svigers om det virkelig kniper.

Historien viser at det først og fremst er når det blir en rask forverring av de materielle forholdene at massene lett griper til opptøyer og revolusjoner. Kapitalismen er et ustabil system. Ikke minst idag hvor klimaendringene som følge av forbrenningen olje, kull og gass akkurat er i ferd med å velte over oss på en klart følbar måte, og i en verden hvor krigsretorikken og krigstrusselen mellom de største imperialistmaktene igjen skjerper seg. Vi kan ikke idag vite nøyaktig hvordan dette vil utvikle seg videre, men det er helt åpenbart at imperialismen ikke kan fortsette som før.

En revolusjonær situasjon er av Lenin beskrevet som en situasjon der de undertrykte klassene ikke lenger godtar å bli styrt på samme måten, og der den herskende klassen befinner seg i en politisk krise og ikke lenger er i stand til å styre på samme måten ((Lenin: «Venstre»-kommunismen – en barnesjukdom. Lenin, Utvalgte verker i 12 bind, bind 11 (Forlaget Oktober A/S, Oslo 1976; ISBN 82-7094-120-4), s. 162-)).

Verden må nødvendigvis gå igjennom en svært radikal prosess i årene framover. Enten i form av en miljøkrise, eller i form av total og svært rask omforming av hvordan produksjon og

transport foregår i verden for å hindre miljøkrisa. Sjøl om kapitalens ledere gjør noen forsøk på å omdanne kapitalismen i en mindre klimaskadelig retning, så er disse forsøkene alt for små, og kommer alt for seint. Kapitalismens iboende profittbehov og behov for evig økonomisk vekst – krever kontinuerlig mer utbytting av klodens ressurser. I dag er denne utbyttingen kommet i et tempo hvor den i stor grad overgår klodens evne til å reversere endringene. Denne ubalansen kan ikke under kapitalismen stoppes på alle områder uten at også veksten og dermed kapitalismen også stopper. Valget vi har nå er enten klima og miljøkrise, eller revolusjon. Alt annet er utopi.

Om vi ikke får revolusjon først, så vil klimakrisen slå inn på en slik måte at mange vil få et stort fall i sin materielle levestandard, og imperialismens utbytting ikke lengre kan fortsette i samme grad som før. Det vil føre til svekket statsmakt og til en opprørt befolkning.

Tredjeverdenismen er elitisme

Lenin skrev:

«Det er en barnelærdom at revolusjonens eneste «håp» er «massene», og at bare en samlet revolusjonær organisasjon som (i praksis og ikke i ord) leder disse «massene», kan bekjempe politiet.»

<https://www.maoisme.no/2021/12/revolusjonaer-eventyrpolitikk/>

Tredjeverdenistene forkaster derimot denne linjen fra Lenin og erklærer at massene i de imperialistiske landene er fortapte for revolusjonen, siden de er borgerlige. Det som gjenstår for dem da er at en liten elite i de imperialistiske landene kan bedrive en eller annen form for støttearbeid for de undertrykte landene, eller revolusjonære bevegelser i disse landene. Dette er en typisk småborgerlig tenkning hvor en

komfortabelt nok «slipper» å engasjere seg i det tidkrevende og møysommelige arbeidet med å engasjere massene i den revolusjonære kampen.

Tredjeverdenistene tar dobbelt feil

Først tar tredjeverdenistene feil når det gjelder det revolusjonære potensialet i de imperialistiske landene. Deretter tar de feil når det gjelder hva vi kan gjøre for å styrke kampen for frigjøring fra imperialismen i de undertrykte landene. Siden tredjeverdenistene mener det ikke er noe revolusjonært grunnlag i de imperialistiske landene, så har de tradisjonelt drevet former for støttearbeid for folk i fattige land, eller mer eller mindre revolusjonære organisasjoner i undertrykte land. Appel sin gruppe delte seg etterhvert i to, hvor en gruppe samla inn klær til fattige folk i de undertrykte landene, mens en annen rana banker til inntekt for palestinske PFLP(<http://arkiv.tjen-folket.no/Sentralt/view/12804.html>)).

Det viktigste bidraget kommunister kan gjøre for verdens undertrykte folk er å undergrave imperialismen, gjennom å organisere og mobilisere størst mulig revolusjonær kraft og kamp mot imperialismen innenfra. En konsekvens av tredjeverdenistenes første feil, er at de abdiserer og gjennom å spre sin småborgerlige linje også saboterer for det viktigste arbeidet kommunister kan gjøre for å støtte kampen i den tredje verden. Slik sett er ikke tredjeverdenismen bare skadelig for den revolusjonære kampen i de imperialistiske landene, men også for kampen i de undertrykte landene.